

Discipline speculative generales à se invicem per abstractionem à materia
sensibili ita distinguuntur, quia triplicem modum habet abstractendi à ma-
teria Physica et Sensibili, quorum singulus singulari etiam convenit Discipline.
1. Si abstractio fit solum à materia signata i. singulari, quo modo homo abstra-
hitur à materia non, omni, sed singulari solum seu conditione individuali,
et talis abstractio ē, q. assignatur Physica. 2. Si abstractio fit à materia et signata
et universaliter secundum rationem; Quomodo dicatur ea abstractio, quae in materia
idem respicit, sunt, et existunt solum, sed tamen tunc abjunguntur in apprehensione
sua ab omni materia sensibili: Sic quantitas quidem p se est in materia sensibili,
sed tamen à mathematico apprehenditur sine materia sensibili et ejusmodi ab-
tractio secundum rationem competit Mathesi. 3. Aliqua deniq. abstractio est, quae
fit à materia secundum rem et rationem, uti solet in eo, quae non solum in ap-
prehensione intellectus sine materia concipiuntur; sed etiam resonant et saltem
ut sic materiam non habent. Quo modo DEUS et Angeli abstrahunt à materia, sc.
cunctam rem et rationem, quia hi nec apprehensione mentis concipiuntur cum materia,
nec etiam aliqui usque habent materiam, et hinc alius modus ē, quem metaphy-
sica sibi unice vendicat.

In metaphysicis alia tractantur per se et immediate et propter disci-
plinam ipsam: alia a mediate et per accidens, et propter disciplinas
alias, quarum subiecta praecognoscere debet metaphysica.

Ob Ko.
ov 7.

12 9C

Supl!

~~SSI~~

P. q. 4.

DISPUTATIONUM
METAPHYSICARUM
OCTAVA,
De

BONO

&
MALO,

Quam

Summè BONO Jehovah dirigente

Sub PRÆSIDIO

M. JOHANNIS SCHARFII

Croppenstad. Saxonis,

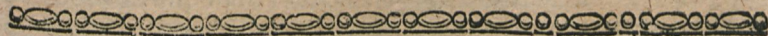
In

ALMA LEUCOREA

Publico examini exponet & defendet

DANIEL MYLIUS, Ravensti-
no-Bojemus.

*Ad diem 28. Junij, horis matutinis
in Auditorio minore.*

WITTEBERGÆ

Ex Typographéo CHRISTIANI THAM,
Academ. Typogr.

ANNO MDCXXIII

METAPHYSICARUM

NO

MA

M. JOHANNIS SCHAEFFII

ALMA LINGUA

ALMA LINGUA

ALMA LINGUA

ALMA LINGUA

ALMA LINGUA

DISPUTATIONIS METAPHYSICÆ
OCTAVÆ

DE BONO ET MALO

Esord.

Nunc in universum homines instinctu & appetitu naturali desiderant possidere bonum. Cur ergo non plenis velis feramur in cognitionem Boni? scilicet, ut rectè dignoscamus Bonum a Malo, ut verè sciamus quid Bonum sit, & quomodo feriat appetitum. Hujus contemplationem in universali sistit Metaphysica, & quidem præsens hæc Disputatio. Hanc ergo alacrius aggrediamur, & Boni naturam, proprietatem, varietatemq; operosius studio exquiramus oportet. Sit igitur cum BONO DEO

THESIS I.

Nunc sequitur in ordine *Bonitas*, quæ est *ultima, simplex & unita Entis affectio*. Ubi per se notum est, bonitatem esse in rebus ipsis. Boni igitur naturam rectè considerandam sumit præsens hæc Diatribe.

II. Et primò *Bonitatem esse affectionem Entis adequatam* verè censet *Aristot. 1. Eth. cap. 4.* quando contra ideam Boni Platonicam disputans, docet Bonum totidem sumi modis, quot Ens, ita ut Bonum dividatur per omnes categorias, non secus ac ipsum Ens, adeoq; *omne Ens sit bonum*. Quod idem inculcat *Dn. Jac. Mart. Exerc. Metaph. 17. theor. 1. lib. 1. Confer Suarium diss. Metaph. 10. sect. 31. 34. & Dn. Scheiblerum. lib. 1. Metaph. cap. 10. lib. 3. artic. 1. Wrenberg. Exerc. Metaph. 10. Javeh. lib. 4. quest. Metaph. quest. 3.*

III. Hoc ipsum est, quod Scriptura docet; [quando *Genesi*. testatur, *vidisse Deum omnia, quæ creaverat, esse valde bona*. Item *Ecclesi*. ait, cuncta fecit Deus bona in tempore suo. Unde & *Tim*. 4. scribitur, quod *omnis creatura Dei sit bona*. Unde & error *Manicheorum damnatus* est, qui statuebant, quædam Entia ex se esse mala, ut hac de re fusius docet D. Chemnitius *Loc. Theolog. 5. cap. 2. Item Loc. 6. de Libero Arbitrio. cap. 8. itemq. Loc. 7. de Peccato*.

IV. Neq; deest ratio, cur omne Ens sit bonum. Etenim omne Ens reale necessario habet aliquam perfectionem, quæ in suo esse constituitur, quæ in re nihil aliud est, quam ipsa met Entitas, quæ perficitur, nempe vel forma, vel materia, vel natura. Quæ dicuntur perfectiones rei, quia illis perficitur res in suo esse. Sicut ergo intelligi non potest Ens reale, quod sua Entitate non constet sive constituatur: Ita neq; potest intelligi sine perfectione reali, quæ perficitur. Perfectio autem & bonitas, quæ res in se bona dicitur, idem sunt. Suarez d. l.

V. Sed ipsam naturam Boni propius contemplemur. Circa cujus theoriâ methodo solitâ 4. considerabimus. 1. *Quiditatem* ejus. 2. *Proprietates*. 3. *Distinctiones*, & 4. *Oppositum Boni*.

1.
QUIDITAS
BONI.

VI. *Quiditas Boni* explicatur Definitione vel Nominali vel Realî. Illa absolvitur Etymologiâ, Synonymiâ, & Homonymiæ distinctione. Quod Etymologiam Boni attinet, ibi notandum, quod veteres pro eo, quod nos hodie BONUM, olim dixerint DNONUM. Festus DNONUM Bonum, similiterq; interpretantur glossæ philoxeni & aliorum. Etiam è veteri Poëta citat Festus, simul dnona eorum portat ad naves, ac in saluari carmine apud Varronem lib. 6. de LL. dnonus cerusēs, hoc est, bonus creator, legendum putabat Josephus Scaliger. vide plura, apud Gerard. Joh. Vossium. Camerarius censet Dnonum dici à duobus, nempe ab entitate ipsa, & à

sch. III.

& à superadditâ connotatione alicujus in ordine, ad quod producta Entitas hanc ipsam denominationem Boni sortitur.

VII. Vox autem *Boni* prout hodie in usu est, à nonnullis derivatur à *boando*, quod scilicet boët & clamet, quasi, ut alios ad se alliciat, quo sensu aliqui etiam explicant τὸ καλὸν & ἀγαθόν. Ajunt n. Bonum dici καλὸν ὁπὸ τῆς καλῆς, quia animos provocat ad se appetendum: vel ὁπὸ τῆς κηλῆς, quia demulcet appetitum: Et ἀγαθόν dici quasi ἀγαν ἄξιον ἵεας dignum multa spectatione, vel ἄξιον ἀγαν τῆς ἵεας, valde dignum, ad quod curamus, ut refert Cœlius Rhodég. lib.24. antiq. lect. cap.7. & Scalig. Exerc.300. sect.3.

IIIX. *Synonymia Boni* nota est, quod hoc loco *Bonum* & *Bonitas* planè coincidunt. Licet enim Bonum videatur concretum & adjectivum. Hic tamen non ita sumitur, sed abstractè & substantivè, quemadmodum in disciplinis frequenter fit, ut neutra absolutè posita supponant pro substantivis, & abstractis, quo sensu supra dictum est, quod *Ens* in Metaphysicis sumatur pro ipsa *Entitate*. Unum pro unitate, verum pro veritate &c. Græcis καλὸν ἀγαθόν, ἀγαθότης Bonum dicitur &c. Sunt etiam qui dicunt, quod Bonum in sese & perfectum idem sint non tantum materialiter, sed & formaliter. Confer Exerc. Metaph. Domini Jacobi Mart. Exerc. ult. lib.1. Theor.1.

IX. Quam in rem *Boni homonymia* est evolvenda, quâ res dicitur *Bona* vel absolutè vel respectivè. *Bonum absolute* & *in se* dicitur, quod intrinseca perfectione & entitate debita est bonum, eò quod habeat propriam suam naturam & essentialiter sive debitam sub certo gradu Entis. *Respectivè sumtum* bonum est, quod respectum rationabilem infert & per relationem sive connotationem alterius ita dicitur, *quomodo Bonum dicitur quod est conveniens alteri*: quomodo videtur bonum homini, quia ejus naturæ convenit.

Deinde Bonum sumitur vel simpliciter vel secundum quid, ut annotat Javellus. lib. 4. Metaph. quæst. 3. *Bonum simpliciter est illud*, quod perfectum suis perfectionibus ultimis, quæ sunt qualitates sibi debita, ut pomum est bonum simpliciter, cum ad maturitatem pervenerit, & homo simpliciter est bonus, cum ad sibi debitam perfectionem per habitus Intellectuales & morales pervenerit. *Bonum secundum quid*, est illud, in quo jam reperitur prima perfectio, quæ omni alii perfectioni supponitur, & hoc est ipsum esse sive existere: unde quæcunq; habent esse, dicuntur bona, secundum quid. *Illud Bonum simpliciter superaddit enti* 1. *qualitates*, 2. *operationes debitas*, & 3. *debitum finem*. E. hoc bonum est nimis contractum & particulare, E. non est transcendentalis; sed *na. sic dictum erit huius loci*, & idem re cum ente. Similiter *Bonum in se & absolute sumtum*, hic non aded inquiritur. Id enim non est passio entis realis, sed *essentia ejus*, unde Bonum & Ens erunt synonyma. Scilicet *nihil est magis essentialiale enti reali, quam habere aliquid perfectionis*. Et nisi concipiatur aliquid, ut ens alicujus perfectionis non concipitur, ut ens reale. Unde si *differentia* aliqua est inter Ens & Bonum, magis erit in *Etymologia*, quam in re significata: quia *ens sumtum est ab actu essendi*: Bonum autem perfectione, quam formaliter & ex necessitate includit actus essendi.

X. Attendendum verò, quod hic nunc queratur & tractetur, *de Bono sive Bonitate, quatenus est affectio & attributum entis, adeoq; aliquo modo distinguitur ex natura rei ab ente*. Quo Bonitas *respectivè* ita sumitur, & Enti aliquam rationem sive relationem superaddit. Hæc ergò Bonitas rei & Transcendentalis, quid propriè sit, quem habeat formalem conceptum, aut rationem quiditativam, altius nunc erit expendendum.

XI. Sic ergò *Realem Boni definitionem* inquiramus oportet. Hæc scilicet ipsam quiditatem Boni in se comprehendit

hendit & explicat. Ut autem definitionem Boni accuratius perspiciamus, eam trademus, tum ex opinione aliorum, tum ex rei veritate, illam scilicet removendo, hanc verò adfervando. *Ex opinione aliorum* variè Bonitas describitur.

Stoici putant illud saltem *Bonum esse, quod Bonum facit bonentem*: virtutem nimirum & honestatem ceteris exclusis. *Quæ opinio stoicorum nimis coarctat naturam Boni*, nec attingit Bonum, ut sic in transcendentali ratione sed duntaxat aliquid dicit, quod spectat ad Bonum morale. Alii *absentiam mali* appellant Bonitatem, qui in eo peccant, quod *negationem unius oppositi æstimant esse de essentia alterius oppositi*. 1. op.
an bonum qd boni
faciat salutem

XII. *Rhadus in pervig.* Jovis definit Bonum, quod sit id, quod possessorem quemq. innata vi perficit. Sed nec illa descriptio Boni naturam exprimit, sed solum aliquid, quod Bonum denominat, adferr, unde adhuc aliquid relinquitur, quid scilicet illud ipsum sit, in suo formali, quod perficit possessorem innata vi. 2. op.
an salutem sit p
seu

XIII. Similiter removenda hic est & ista opinio, quæ ponit Bonitatem *in relatione appetibilis*. Et tenet Bonum consistere in Appetibilitate, ita ut Bonum formaliter sit id, quod est appetibile. Quod trahunt illud *Arist. i. Ethic. cap. i.* quando ait: *Bonum est id, quod omnia appetunt*. Verum illa opinio non explicat ipsam formalem Boni rationem, sed saltem id, quod ad Bonum formaliter sumptum sequitur. Etenim Bonum est causa appetibilitatis: propterea enim est aliquid appetibile, quia est Bonum. At verò nihil est causa sue formalis rationis. E. formale Boni non erit appetibilitas. Deinde notum est, quod *Aristoteles* ibi locorum saltem a posteriore declarat Bonum, non verò propriè quiditatem ejus explicare velit. 3. op.
an appetibilis?

XIV. Neq. est, quod hic distinguant inter *Appetibile*, prout sumitur vel fundamentaliter vel formaliter, ubi illud sit actus primus sive potentia, quâ aliquid aptum est appeti. Hoc

Hoc verò importet *actum secundum sive appetitum actuale*. Neutro enim modo appetibile dicit ipsam rationem Boni formalem. *De Appetibili formaliter sumto* res est plena. Sic enim *accidentariè refertur bonum ad appetitum*, & infert denominationem extrinsecam ab appetitu, seu relationem consurgentem ex proportionem inter bonum & appetitum. *De appetibili fundamentaliter sumto* dubium videtur. Nihil enim aliud esse putatur, quàm ratio aliqua, quæ ex parte Entis tanquam fundamentum supponitur, ob quam censetur habere, quasi aptitudinem proximam, ut alicui appetitus per se obijci possit. Atq; *hec ratio & aptitudo nihil est aliud, quam ipsa Bonitas*. Nam eatenus quid censetur appetibile, quatenus habet entitatem, quæ est conveniens seu consentanea appetenti: Unde fundamentaliter sumta appetibilitas nonnullis dicitur formaliter, & synonymos idem cum Bonitate. G. Rutgersius Inst. Metaph. lib. 1. c. 7. Thomas quæst. 1. part. 1. art. 1. Confer Suarium disp. Metaph. 10. sect. 1. Gurtad. disput. 7. Metaph. sect. 4.

XV. Verùm & hanc circa opinionem exoriri possit dubitatio exindè, quod *Bonitas etiam sit causa appetibilitatis fundamentaliter sumte*, nempe quatenus appetibilitas significat potentiam, idè namq; aliquid aptum est appeti, quia bonum est. Deindè si maximè concedatur, quod Bonum & appetibile fundamentaliter sint unum, idemq; ex parte rei, non tamen *formaliter explicatur per illam appetibilitatem, quiditas Boni, sed saltem indigitatur id, quod est bonum*. Imò si præcisè concipiatur Bonitas, quis non agnoscer, quod in se aliquam rationem obtinere deberet Bonum, quò possit quasi consequenter ordinari ad appetitum. *E. secundum modum concipiendi prior est ratio Boni, quàm respectus ad appetitum*, ut ut sit radicalis aut aptitudinalis. Hoc ipsum & ipsimet authores, qui hanc opinionem tradunt, confiteri videntur, quando ajunt, quod *fundamentaliter aliquid sit appetibile*,

peribile; eatenus; quatenus habet entitatem, quæ est CONVENIENS. Ergo in ente, quod ita est appetibile, præsupponitur convenientia, & quidem tali modo, ut illa convenientia sit ratio seu causa, ob quam ens ordinari possit ad appetitum. E. convenientia entis prior est appetibilitate fundamentali. E. hæc appetibilitas non erit formalis ratio Boni, sed consequens, ut mox infra patebit fusius.

XVI. Hinc ergo apparet, quod non bene, nec formaliter quiditatem Boni tradant isti authores, qui definiunt Bonitatem, quod sit conformitas rei & voluntatis: indeq; Bonum dicatur Ens in quantum est tale, ut possit terminare actionem voluntatis. Neq; illa ratio satisfacit, quæ statuunt, Bonum esse declarandum, sicut verum, eo quod non magis intrinseca entibus sit intelligibilitas sive respectus ad Intellectum, quam voluntas sive appetibilitas, unde si ista faciat attributum Entis, cur non faciet idem Appetibilitas. Item, nullum (opponunt) attributum transcendente relinquitur, per quod iste respectus significetur, præter bonum. E. comprehendetur in Bonitate. Hæc inquam non satisfaciunt. Etenim primò diversitas est in Vero & Bono, cum sint distinctæ affectiones. E. ab unius conditione ad alterius ratiocinationem non firma fit collectio. Dehinc respondet Suarez disp. 10. sect. 1. quod aliter comparatur Bonum ad appetitum, quam verum ad Intellectum. Nam verum Transcendens includit in sua ratione & denominatione aliquam conformitatem ad Intellectum. Bonum autem formaliter in ratione & denominatione suâ non includit conformitatem ad appetitum, quamvis hæc ad rationem Boni consequatur. Unde ratio veri propriè non supponitur in objecto, ut formaliter attingatur ab Intellectu, sed est denominatio sumpta ex proportionem inter ipsum objectum & potentiam seu actum ejus. Bonitas autem supponitur in objecto appetitus, & est ratio formalis attingendi illud: appetibilitas verò dicit denominationem sumptam ex proportionem

59
an g. omitt. ap. rei &
voluntatis?

tionē talis objecti cum tali potentia. Undē non dicit formalem rationem objecti, sed conditionem concomitantem. Præterea ē præcedente disputatione innouit, quomodo *Veritas dicat Conformitatem rei cum intellectu: non simpliciter cum cognitione seu intellectione ejus: sed cum idea intellectus*, secundum quam esse rei per modum correspondentiæ exigitur. E. *Intelligibilitas non constituet formalem rationem Veri.* E. similiter inde nequit colligi, quod Appetibilitas sit formalis ratio Boni. Hoc potius dicerem, quod *uti Appetibilitas est affectio sive consequens Boni: Sic & Intelligibilitas esse proprietatem Veri.* Adde, quod insuper dubium sit, annon *Intelligibilitas magis intrinseca sit entibus, quam appetibilitas.* Quod ad alteram rationem attinet, dico, quod *Appetibilitas non sit affectio Entis, sed saltem proprietas affectionis*, nempe Bonitatis, ut mox diceretur. E. non opus est, ut illa appetibilitas per aliquod attributum Transcendentale eo modo exprimatur aut denotetur.

XVII. Alii eandem illam opinionem paulo aliter & accuratius ita proponunt. *Res duobus modis potest ordinari ad appetitum: Uno modo ad appetitum, ut regulam & mensuram; alio modo consequenter. Ordo Boni ad appetitum, ut regulam & mensuram, est ordo essentialis Boni ad eam voluntatem, unde est ratio approbationis. Et ita inferiora omnia dicuntur bona esse ratione dependentiæ à voluntate divinâ secundum quod ab eâ voluntate fuere approbata. Hic verò ordo illis esse videtur formalis ratio Boni Transcendentalis. Ordo verò ad appetitum consequenter est ordo accidentalis Boni ad appetitum eum, à quo formalis ratio Boni non est, sed qui apprehendit bonitatem eam in re quavis, quam obtinet ratione approbationis voluntatis, cuiq; enti primæ & propriæ. Ea verò apprehensio nihil aliud est, quam quod appetitus noster feratur naturaliter in illud ens, quod natura cognoscit esse approbatum in primâ voluntate.*

Comba-

Combachius. cap. 7. Metaph. 18. Sed neq; hæc opinio satisfacit. Nam *Deus non potest ordinari ad aliquid, ut ad regulam seu mensuram. At Deus est Bonus. E. quoddam Bonum non ordinabitur ad appetitum seu normam.* E. illa opinio non explicat quiditatem Boni in universali, sed (si attingit quiditatem Boni) saltem in particulari. E. ratio formalis Boni, quæ debet omnibus competere, non consistet in ordine rei ad appetitum, ut regulam seu mensuram. Adde, quod etiam *res creata non videantur, idè esse bona, quia à voluntate divinâ fuerunt approbata, sed potius idè videntur esse approbata, quia fuerunt bona.* Similiter & illud non accurate dicitur, quod *appetitus noster feratur naturaliter in illud Ens, quod nature instinctu cognoscit esse approbatum in prima voluntate.* Nam si hoc esset, sequeretur appetitum nostrum naturaliter ferri in omne Ens, quod falsum esse experientia dicitur. *Non etiam video, quomodo Appetitus dicatur cognoscere.*

XIIX. Hisce ergo opinionibus remotis, ut & illis, quæ Bonitatem statuunt in ratione perfectionis & finis, de quibus consule Suarium disp. 20. sect. 1., & part. Metaph. Domini Jacobi Mart. sect. 6. q. 1. & 3. Nunc ex rei veritate Bonum, considerabimus. Et ita juxta communem & veriore sententiam dicimus, quod *Bonitas formaliter consistat in convenientia.*

XIX. Atq; ut hujus rei veritas eò magis innotescat, attendendum, quod in Bono duo sint, *Materiale & Formale. Illud est Entitas* sive essentia. Ut enim reliquæ Entis affectiones Entis essentialiter implicant ipsam entitatem rei: sic etiam Bonitas reverà connotat ipsam essentiam sive entitatem rei. Nisi enim formalem Boni rationem sive conceptum ingrederetur ipsa Entitas, non posset Bonitas obtinere suam propriam affectionem & operationem, nimirum ut traheret appetitum, sicuti rectè docet Rutgersius Instit. Metaphys. lib. 1. cap. 17.

*Bonum
materiale*

XX. Deinde *ad materiale hoc Boni spectat perfectio rei, nempe essentialis.* Omne enim ens perfectum est essentialiter. Negari enim non potest, quod Bonitas sit perfectio quædam. Etenim Bonitas notat entitatem positivam talem, quæ habet esse omne, quod essentialiter habere debet, *juxta illud Augustini: Quicquid est, sicut esse debet, bonum est.* E. Bonitatem dicit entitatem sive essentialiter, cum negatione defectus in tali genere. Ergo Bonum supponit perfectionem. Hæc enim nihil aliud est, quam vera positio Entis cum negatione defectus in suo genere. Et sic Bonum dicitur absolute à perfectione. *Quomodo in se sumitur, & ad ipsam entitatem debitam spectat, non verò ad modum Entis consequitur.* Et sic Bonum & perfectum idem sunt.

*Perfectio duplex,
prima in eundo*

ita in quædam

XXI. Interim attendendum est, quod perfectum, sive perfectio sit duplex: *prima & secunda* Subtilissimus Duns in proleg. Metaph. & Tataretus 2. Ethico. cap. 1. *Perfectione prima perfectum* est illud, quod habet omnia pertinentia ad primum esse rei, sive ad essentialitatem, vel quod habet perfectionem simpliciter necessariam & essentialem sub quadam Entis ratione. *Perfectione secunda perfectum* dicitur, quod omni ex parte consummatum est, hoc est, quod habet omnia pertinentia ad secundum esse rei, hoc est, in operando. Quod idem inculcat Suarez, quando docet *disput. 10. sect. 1. n. 15.* perfectionem dici 1. id, extra quod non est ullam partem accipere, vel cui nihil deest. 2. quod in certo genere Entis perfectum est essentialiter. Item Dominus Jacobus Mart. partit. Metaph. lib. 1. sect. 6. q. 1.

XXII. Jam quando dicimus, quod Bonum supponat perfectionem, intelligimus perfectionem non secundam, sed primam: & id, quod essentialiter dicitur perfectum sub ratione Entis. *Quæ perfectio, ut talis, non quidem est ipsa Bonitas essentialis Entis, sed tamen est aliquid Bonitatis, hoc est, materiale Boni est.* Nempe ipsa essentia entis esse videtur. In tantum enim aliquid est Ens, in quantum hoc modo perfectum est.

XXIII.

XXIII. Sed in hac Entitativa perfectione non absolvitur tota bonitatis ratio, quippe quæ præcisè & formaliter sumta explicat aliquid, quod entitas nudè & absolute non dicit. Et hoc inde facilius perspicitur, quando eadem res huic dicitur *Est bona, illi vero non* v. g. calor ratione ejusdem suæ entitatis est bonus igni, non autem aquæ. Sic ergò mente poterò Bonitatem remove ab entitate, ubi entitas caloris manet, licet non sit bona aquæ. Sic ergò *Bonitas aliquo modo distinguetur ab entitate, etiam ut est perfecta essentialiter*, ut patet ex perfecto calore, qui tamen non est bonus aquæ. E. à perfectione etiam caloris præscindit Bonitate ejus. Adde, quod si hoc non esset, non etiam Bonitas fieret verum attributum entis, sed simpliciter esset entis Synonymum, non secus ac Res & Aliquid. Nihil enim diceret, quam esse rei. Et licet perfectionem in esse rei nolet, tamen illa perfectio essentialis esset ipsa entitas rei realis & positiva. Sunt enim Synonyma ens reale & perfectum essentialiter, & non differunt in re, sed saltem in Etymologia: quemadmodum Ens & res vel existentia & essentia. Uti communiter statuunt Metaphysici cum Suario disput. 10. passim. Imò si maxime perfectio non sit synonymum Entis, tamen Bonitas formaliter non exprimeret illam perfectionem, quia etiam præscindit entitativa perfectio à Bonitate, ut modo innotuit è calore perfecto.

XXIV. Necessum ergò est, ut inquiremus id, quod formalis Boni conceptus præcisè sumtus entitati ut sic sumta (etiam perfectæ) super addat. Et hoc erit Formale Bonitatis, nempe illa ratio, à qua ens perfectum denominatur Bonum. Hanc putamus esse convenientiam rei: ut ita ens Bonum dicatur quatenus est convenientia, vel quatenus notat convenientiam quandam, quod quomodo ita sit, expediendum incumbit sedulo.

XXV. Imprimis hujus rei veritas innotescere potest è particularis Boni conditione. Dicimus enim in communi lo-

Boni fide.

et convenientia

quendi more, id alicui bonum esse, quod ipsi est conveniens & accommodatum sive proportionatum. Sic eruditio bona dicitur homini, quia ipsi maximè convenit, & speciei humanæ insigne est accommodata. Sic aqua dicitur bona piscibus, quia ipsorum naturæ aut entitati admodum convenit. Sic è converso malum alicui id dicitur, quod ipsi est disconveniens, & quasi adversatur ipsius naturæ. Utpote venenum homini est malum, quia ejus naturæ inimicum & adversum.

XXVI. Etiam in universali Bonitatem Transcendentalem formaliter consistere in convenientia rei, nos breviter probamus tali syllogismo:

Quæ est ratio, cur aliquid sit appetibile, ea est ratio formalis Boni.

At esse conveniens est ratio, cur aliquid sit appetibile.

E. esse conveniens est ratio formalis Boni.

Major per se nota est. Siquidem ratio formalis Boni est causa appetibilitatis. Minor exinde constat: quia omne, quod appetimus, idè appetimus, quia nobis convenit, vel aliis rebus, quibus appetitur: aut ad minimum, quia putamus id nobis aut aliis congruere. Hoc ipsum egregiè docet *Dn. Jac. Mart. Exerc. Met. 17. l. 1. theor. 2. ubi dicit, Bonum esse fundamentum & causam appetibilitatis, non secus ac color est causa visibilitatis.* Et mox addit. Quæ autem in ipso bono est causa appetibilitatis, & ut appetatur ut finis? Respondet *Thomas de veritate q. 1. art. 1. Nihil inveniri in Bono aliud, quo causa appetibilitatis esse possit, quàm convenientiam.* Ergò stat conclusio, Bonitatem formaliter consistere in convenientiâ.

XXVII. Verum ut supra monuimus, Bonitas essentialiter implicat ipsam entitatem. Ergò & Formale hoc Boni, nempe convenientia, essentialiter involvet ipsum esse rei, tanquam suum materiale; & quidem Bonum supponit esse perfectum. E. etiam formale Boni. Hinc tria Bonitatem absolvant. 1. Positio entis realis. 2. Negatio defectus, & 3. Relatio conve-

convenientia. Nam primò Bonitas nihil quidem positivum superaddit enti, attamen *positio entis realis, quod essentialiter includitur, est ipsa positio & essentia, sive entitas Boni.* Eatque igitur Bonum est positivum quid, quatenus est idem cum Ente. Deinde certum est; quod, *ubi perfectio est, ibi sit defectus negatio:* Ubi hæc, ibi perfectio debita sive *conveniensenti*, quæ est relatio quædam, non quidem realis, fundata in re ab ente distinctâ, verum in ipsa intrinsecâ natura & positione entis.

XXIIX. Et hinc jam variæ Boni definitiones emanant, quod nempe *Bonum sit id, quod perfectè secundum naturam est*, ut Seneca Epist. 19. ait, quomodo & Aristoteles lib. 7. de Repub. cap. 1. scribit, *nihil bonum esse, quod sit præter naturam.* Et Simplicius in Epictetum cap. 15. inquit, *Bonum id est, quod est secundum naturam cujuslibet, per quod perfectionem suam consequitur.* Expressius alii ita definiunt: *Bonitas est perfectio enti conveniens.* Dn. Jac. Mart. exerc. 17. theor. 1. Barthol. in Enchirid. Metaph. cap. 4. Item *Bonitas est perfectio rei, connotans convenientiam.* Rutgerius in instit. Metaphys. lib. 1. cap. 17. ait: *Bonitas formalissimè sumpta non est aliud, quàm intrinseca rei entitas, ut alicui conveniens, proportionata sive accommodata sit.* Quod D. Thomas quæst. 2. de Verit. art. 1. innuit, cum ait *Bonum dicere rationem perfectivi alterius.* Et sic ferè omnes Metaphysici accuratiores explicant Bonitatem per relationem convenientiæ. Suarez disput. Met. 10. sect. 1. n. 12. item sect. 3. n. 4. & seq. Agid. Romanus comment. in libr. Metaphys. Aristot. lib. 4. c. 2. quæst. 5. Gilbertus Jachaus instit. Metaph. lib. 2. cap. 13. Cornelius Mart. in commentatione Metaphys. de Bono. Fonseca, Masius, Slexerus, Arnicaus & c.

XXIX. Ut autem rectius percipiatur, quomodo Bonitas formaliter dicat convenientiam, attendendum est, ut monet Fonseca lib. 4. Metaph. cap. 2. quæst. 7. *Convenientiam istam esse sis-*

Bonum qd.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

*esse sumendam in ordine ad existentiam. Probatur ita: Quo-
modo aliquid est appetibile, eo modo est Bonum. Sed non nisi in
ordine ad existentiam est aliquid appetibile. E.g. ægrotus
non appetit sanitatem, nisi ut actu ipsam possideat. E. non
nisi in ordine ad existentiam aliquid est bonum. Unde ride-
mus eos, qui talia appetunt, quorum in existentia compotes
esse non possunt. Dico autem in ordine ad existentiam, non
simpliciter ad existentiam: Ille etiam competit iis, quibus
existentia nunc non competit. Quo sensu ajunt nonnulli,
quod Bonitas etiam Enti in potentia competit: nempe in
ordine ad existentiam.*

XXX. Similiter annotandum est, quod *Convenientia
Entis consideretur vel respectu sui, vel respectu alterius*, ut pro-
lixè docet Suarius disp. 10. sect. 3. *Illo modo Bonum dicitur,
quod est conveniens sibiipsi. Hoc modo dicitur Bonum, quod
est conveniens alteri.* Utroque modo dicit Bonum Tran-
scendentale formaliter explicari. Item *Rutgersius cap. 17. do-
cet: Convenientia Boni vel consideratur in ipso ente, vel in col-
latione ad aliud, ut ita Bonum connotet relationem rationis, vel
ad seipsum, vel ad aliud.* Ad seipsum nempe respectu sui, qua-
tenus per quandam reflexionem ejusdem ad seipsum conci-
pimus entitatem ipsi competentem, appetibilem & amabi-
lem, *juxta illud Philosophi 8. Ethicor. cap. 5. Amabile Bonum,
unicuique autem proprium.* E. maximè erit amabile & conve-
niens, quod maximè est alicui proprium, quale certè est ipsa
entitas, qua unumquodq; intimè constat. *Posteriore modo
Convenientia Boni explicatur in ente respectu alterius*, quod
ex parte rei distinctum est à Bono. E.g. utraq; convenien-
tia in calore spectatur, qui dicitur Bonus, 1. *quatenus ipsa
Entitas caloris sibiipsi est valdè conveniens & amabilis*, ut qui
expetit conservationem sui esse, quatenus illud tuetur & de-
fendit, si necesse est. 2. *Denominatur Bonus quatenus est valdè
proportionatus igni.* Juxta utrumq; modum ajunt ens de-
nomi-

nominatur Bonum transcendentaliter, hoc est, tali Bonitate, quæ sit passio entis, licet illa prior convenientia rei ad se sit potior ratio Transcendentalis. Nam ut omne Ens ad se ipsum reflexum per convenientiam dicitur Bonum: Sic quoque unumquodque licet valde noxium videatur in natura, tandem tamen aliquid invenitur, quo cum convenientiam quandam habet, proinde desiderium sui excedet.

XXXI. Ubi tamen nostra sit sententia, quod Bonitas Transcendentalis formaliter consistat in convenientia rei ad semetipsam, ut ita Bonum Transcendentale sit illud, quod est convenientius sibi ipsi, vel quod habet entitatem sibi convenientem, sibi proportionatam & amabilem. Et quidem iudicamus unice Bonitatem Transcendentalem consistere in intrinseca ista convenientia, quæ sumitur in ente rationis identitatis ad se ipsum. Ut enim una passio entis est Bonitas, sic etiam unam habet formalem rationem, quæ formaliter ens nominat Bonum. Altera vero convenientia, quæ desumitur in ordine ad alia, est potius consequens Boni Transcendentalis, quæ sequitur ad eius formale. Etenim, quando primum intrinseca rei entitas constituitur & ponitur in re, tum statim eo ipso & immediate ponitur convenientia illa respectu sui ipsius. Deinceps autem, quia ista convenientia in realitate nihil est aliud, quam ipsa entitas, & entitas est in aliis quoque diversis rebus, easque constituit, inde oritur & consequenter resultat quadam mutua convenientia rerum ad se invicem, vel ex universali illa entitate, vel quoque ex specialibus quorundam conditionibus: Prout enim similitudo in duobus vel pluribus subjectis multiplicatur, major etiam subinde atque major oritur & sequitur convenientia. Ergo apparet, quod illa convenientia, quæ quid respectu sui ipsius dicitur Bonum sit prior & quasi causa alterius in ordine ad alia. E. hæc est ratio formalis Boni, non illa, cum duntaxat insequatur ad Boni rationem formalem.

XXII. Ex quibus omnibus abundè inclarescit Boni Transcendentalis quiditas & essentia. Nos breviter illam tali representamus definitione. *Bonitas est convenientia perfectionis ad ipsam rem.*

XXXIII. Succedunt proprietates Boni, quæ sunt *Conversio* sive Reciprocatio cum Ente. *Distinctio*, nempe formalis & *Appetibilitas*. De prioribus satis è superioribus constat, quid statuendum. *Appetibilitas* exinde est *proprietas Boni*, quia Bonitatem insequitur tanquam suam radicem & est Bono posterior. Supponit enim Bonitatem, tanquam suum fundamentum, cui ulterius aliquid addit, nempe respectum ad appetitum, vel etiam formalem denominationem sumtam ex proportionem & convenientiâ talis Boni, cum tali appetitu. Quem respectum vel denominationem Bonitas formaliter non dicit, sed id solum, quod est proxima radix istius denominationis, nempe Convenientiam. Et quidem ita comparata sunt omnia per naturam suam, ut sibi convenientes appetant. Undè hæc causalis ratio cinatio vera est, quia res est bona seu conveniens, idè est appetibilis: Sicut hæc causalis vera est, quia res est colorata, idè est visibilis. Ergo manet, quod *Appetibilitas* sequatur convenientiam cum patet idior, habens se ad bonum, ut visibilitas ad colorem. Adde, quod convertatur cum Bono. Nihil enim causatur in suo genere bonum, quod non sit alicui appetibile: vel contra.

XXXIV. Sciendum verò, quod appetibili, ut sic & abstractè sumto respondeat appetitus proportionatus, hoc est, appetitus similiter præcisè consideratus. Ac verò Bono sive appetibili particulari similiter respondet appetitus aliquis definitus & particularis: unde appetibili præsentī respondet appetitus complacentiæ, sed bono absenti respondet appetitus desiderii. De quibus vide plura apud Rutgers. in Instit. Metaphys. lib. 1. cap. 17. Confer & Dn. Gutkium. contempla. Metaph. disp. 5. thes. 12. & seq. Scheibl. lib. 1. Metaph. cap. 10.

XXXV.

XXXV. Porro *distinctiones sive gradus Boni sequuntur.* Ubi Bonum primo est vel Apparens vel Verum. *Apparens Bonum est, quod tantum existimatur esse bonum, non autem in se & intrinsecè ita est, ut putatur esse.* Sic multi multa appetunt tanquam sibi bona, quæ tamen in re ipsa magis nocent appetentibus. Sic multi appetunt ebrietatem, Venerem, voluptates & alia, quasi sint bona, cum tamen revera sint mala & noxia. Sed *Verum bonum est, quod in re ipsa verè est bonum & appetibile: adeoq; tale est in sua natura, quale cognoscitur & judicatur esse.* Sic omnis virtus est bona, & omne donum Dei verè est bonum.

XXXVI. Sunt qui putant hanc boni divisionem intelligendam esse tantum de Bono, non vero de Bonitate: unde distinguunt inter Rem bonam, sive subjectum, quod denominatur bonum, & inter ipsam Bonitatem. Hæc semper fit vera, nunquam apparens, propterea quia semper est talis ratio, à qua appetitus moveri potest; quæ ratio est vera bonitas. *Verum ista subtilitas non adeo placet.* Quia 1. in Metaphysicis Bonum & Bonitas recurrunt, non secus ac Ens & Entitas. Confundunt ergo Bonum substantivè & abstractè sumtum cum Bono adjectivo & concreto: 2. Ut Bonitas dicitur Bonitas: Ita & Bonum dicitur Bonum. Quando ergo dicunt se loqui de formali Bonitatis, non de materiali. Idem æquè dici potest de Bono, nempe quod formale Boni, quod convenit, semper & necessario sit bonum, & verum bonum. Ut enim aliquid cogitatur bonum, sic quoq; cogitatur conveniens: haut secus ut aliquid cogitatur bonitas: Ita quoq; cogitatur convenientia. 3. Uti unum quodq; estimatur & fingitur bonum, sic quoq; congruentia ei inesse estimatur. Quocirca nihil est, quod bonitatem omnem putent veram, quia est ratio movens appetitum, quia materialiter loquendo illa ratio potest non verè inesse, sed saltem putari & fingi, indeq; ipsa bonitas fingitur, & sic fit Bonitas quoq; apparens. Sed, in-

C 2

quiunt

guunt, omnem bonitatem moventem appetitum esse, vel delectationem, vel honestatem, vel commodum nature, quæ omnes sint vera bonitates, & nullam illarum fingi, sed saltem applicari ad id, quod nullam speciem harum bonitatum in se possidet, ut ita fictio & existimatio consistat in eo, quod ejusmodi vera bonitas applicetur rei, cui non inest ex parte rei. Respondetur, ita esse. Fingendo enim, ut non fit novum ens, sic nec bonitas nova realis. Sed ut fictio omnis per compositionem diversorum *ὁρίων* & in naturā dissparatorum fit, ita quoq; fit fictio boni, quando Bonitas ab intellectu compingitur cum eo, cui non inest. Verum ita non consideratur Bonum Metaphysicè & absolute in se, sed cum quādam concretionē. Ergo ut Bonitas in se spectata est vera Bonitas, licet non semper in se, cui tribuatur. Sic & Bonum Metaphysicè sumtum est verum bonum. In eo tantum (ut dicam quod res est) est fictio bonitatis, æquè ac boni, quia ibi ponitur bonitas, ubi ea non est, scilicet ibi ponitur fingendo, non realiter efficiendo. E. ut compositio est fictio: sic & bonitas ibi est ficta, hoc est, est cogitata a secundum modum bonitatis, quæ vera est. Non enim comparatur vera bonitas realiter existens cum ipsa re realiter existente, cui per se non inest. Sed tantum in re ponitur fingendo, proindeq; bonitas fingitur. Sic ergo apparet, quod æquè bonitas apparens, cogitata & estimata dici possit, atq; ipsum Bonum apparens & cogitatum, sive id in abstracto sumatur, pro bonitate sive adjectivè pro subjecto, bonitatem in se habente. Clariss. Dn. Jacob. Marr. lib. i. prælect. Metaph. cap. 10.

XXXVII. Verum bonum est vel Transcendentale, vel naturale, vel morale. Illud consistit in convenientia propriæ quiditatis, de quo jam ante satis dictum. Istud naturale bonum, vel etiam hoc, nempe Morale Bonum sunt, quasi species illius: ideoq; definiuntur quidem per congruentiam, sed non *ἐκ πλῶς* & absolute: verum prout in certo subjecto, eoq; denominantur. Hinc naturalis Bonitas est congruentia naturæ: adcoq;

adeoq; est convenientia, prout ad naturam determinata est. Sic homo sanus est bonus. Sic fur robustus etiam est bonus naturaliter, licet pessimus sit moraliter. Hoc modo nos etiam bona putamus bene dici illa, quæ perfectione secunda gaudent, & suis essentialibus propriis non destituantur. *Bonitas* Moralis etiam determinatè est convenientia cum ratione & lege naturæ, quæ est ipsius Dei lex. Et hoc modo moraliter bonum est honestum & virtuosum: Omnis virtus & actio virtutis ita est bona.

XXXIX. Præterea Bonum est vel per essentiam, vel per participationem. *Illud est independens bonum*, in quo ipsum subjectum, quod denominatur bonum & bonitas, à qua denominatur, non distinguuntur, sed *αὐτὸς* idem sunt. Sic *solus Deus est bonus per essentiam* nimirum, quia nullius generis bonitas ipsi competit, quæ sit distincta ab ejus essentia, id quod non est in rebus creatis. Nam v. g. homo bonus dicitur bonitate morali, quæ non est ejus essentia, sed qualitas, unde homo sic non est bonus per essentiam, sed per aliquid ipsi extraneum, nempe per qualitatem. Deinde notabile est, quod *Thomas 1. part. quest. 6. Deum esse bonum per essentiam explicat per complexionem omnis perfectionis*, quod nulla ei, quod bonum per essentiam dicitur, conveniat per extrinsecum. Et sic solus Deus est bonus per essentiam: reliqua omnia per participationem. Est autem *bonum per participationem omne id, quod derivatum est à primo & summo bono, nempe à Deo*: quomodo omnia creata (quæ à Deo esse suum habent,) dicuntur esse bona.

XXXIX. Post hæc bonum est, vel honestum vel jucundum, vel utile. De quibus ut & aliis Boni distinctionibus vide partit. Metaphys. Dn. Jac. Mart. Rutgersium, Suarezium &c. Nos hac vice malumus abstinere, quàm mutilare illas attexere.

XL. Deniq; *Bonum considerandum est in Oppositione*:

ubi constat, quod Bono Transcendentali nihil opponatur: illud enim esset non-ens, quippe omne Ens est bonum. Ergo non datur non bonum. Interim & hoc certum est, quod *Malum detur aliquo modo in rebus.* Multa enim dicuntur Mala, & multa sunt mala. E. teneas, quod *Bono naturali & morali opponatur Malum.* Est autem malum in rebus non per positivam essentiam, sed negativè per remotionem essentie.

XL I. De Malo igitur acturi observandum, quoad vocis potestatem, quod sumatur *vel concretè seu materialiter pro re seu entitate, quæ denominatur mala.* Sic concupiscentia dicitur mala. Sic affectus hominis sunt mali, & ipse homo dicitur malus: *Vel abstractè seu formaliter pro ipsa rei malitiâ,* nempe pro defectu sive carentia Bonitatis debitæ inesse: Prior acceptio est impropria: *posterior* retinetur in Metaphysicis.

XL II. Hinc notandum est 1. quod *Malum concretè sum- tum nihil aliud sit, quàm res seu actio proficiens ab agente cum denominatione malitiæ propter deformitatem eam, quâ bono debito inesse privatur.* 2. quod hoc malum duo includat: *Materiale & Formale.* *Materiale mali* est substratum, cui malitiæ accidit, quale est vel subjectum, ut homo, qui dicitur malus, vel actio, ut coedes, quæ etiam mala dicitur. *Formale mali* est bonitatis defectus, qui unica est ratio, propter quam aliquid denominatur malum, ut aversio ab ultimo fine & primâ voluntate, est ratio peccati, juxta Scotum.

XL III. Sic ergo formaliter malum quando sumitur, dicendum est, quod *formalis ratio mali est ipsa malitiæ, quæ consistit in privatione Boni:* unde & malum formaliter definitur, quod sit *privatio perfectionis debitæ inesse.* Dicitur *privatio perfectionis.* Nequaquam enim est Ens aut positiva perfectio. Aliàs si ens esset, utiq; esset appetibile. At verò potius de ratione mali est, ut avertat appetitum. Unde hoc?
sanè

fanè exinde, quia remouet entitatem, perfectionemq; positivam tollit. Deinde attendendum, quod non quævis intelligatur Remotio sive negatio, sed *contracta* ad certum subiectum, nempe *ad tale, quod suâ Quod ex se capax est illius perfectionis*. Talis enim negatio Philosophis dicitur privatio. Hoc etiam est, quod dicitur, malum esse privationem perfectionis *debitæ*. Quando enim res caret alienâ perfectione, & sibi non debitâ, exinde non statim dicitur malum. Deniq; additur privatio perfectionis debitæ *Inesse*: quippe malum absolute nequit esse, sed necessariò requirit subiectum, cui insit. Quomodo mox dicetur, quod omne malum sit coniunctum cum bono, & insit Bono, tanquam in suo subiecto.

XLIV. Hic tamen observabis, quod quidem *malum sit in bono, sed non in eo, cui opponitur: Verum stat cum alio alterius generis*. Nam bonum, quod malo substratum est, Transcendentale est, cui nihil opponitur, nisi fortè ens negativum, quod verò non potest rem denominare malam, quia est non ens: & non entis nullæ sunt qualitates, nullæ actiones. *Bonum verò naturale opponitur malo naturali & pænæ*. Itemq; Bono morali opponitur malum morale, id eoq; hæc simul esse non possunt. Nemo simul avarus & liberalis esse potest. Nemo simul sanus & ægrotus. Interim *malum Morale potest esse cum Bono naturali, & contra hoc cum illo*. E.g. *foemina naturaliter* est bona, quæ habet dona naturalia, pulchritudinem, elegantem corporis structuram, sanitatem & similia. At eadem *foemina quoad mores potest esse mala, imò pessima, vel meretrix, vel adultera*.

XLV. Ut vero doctrina de Malo sit apertior, adhuc inquirendæ erunt tum causæ Mali, tum distinctiones ejus. *Causæ mali* prolixè recensentur & censentur à *Suario disp. II. sect. 3. Rutgersio Insit. Metaph. lib. I. cap. 17. Domino Jac. Mart. part. Metaphys. lib. I. sect. 6. quest. 8.* Nos breviter de illis.

Mate-

Materiam proprie dictam non habet malum, quia est acci-
dens, sed saltem materiam in qua, quæ est subiectum, in quo
est malum. Et materia illa in qua mali, est Bonum & ens po-
sitivum. Licet enim malum formaliter sit non ens & nega-
tio boni: semper tamen conjunctum est cum ente positivo
& bono. Quia enim rationem accidentis habet, omnino
requirit subiectum, in quo sit. Et quia nequit esse in Non Ex-
te, erit in Ente aliquo, quod quia ens est, positivum est, & bo-
num. Neq; est, quod opponas malum opponi bono, ad-
eoq; non posse esse in loco. Constat enim, quod non oppo-
natur omni bono, neq; destruat omne bonum utpote entita-
tivum, sed certum, & quidem malum est negatio non entita-
tis, sed perfectionis secundæ in entitate. De forma mali jam
ante dictum: quod formaliter consistat in remotione seu nega-
tione perfectionis debita inesse. Sic & finem non habet malum,
cum in se non sit appetibile. Quod si aliquis apparet, is fit
vel propter majus bonum consequendum, vel majus malum
avertendum, ut in malis pœnæ videre est.

XLVI. *De causa efficiente mali* disceptant auctores.
Alii putant malum habere veram causam efficientem: alii
dicunt, & quidem rectius, Malum saltem habere causam *per*
accidens, non verò per se: adeoq; bene dicunt, quod *malum*
habeat causam, non efficientem, sed deficientem. Et facile con-
stat veritas, nempe quod ex intentione causæ agentis non
fiat malum: quod enim intendit agens, bonum ipsi est. E. per
se non intendit malum efficere. Item, quicquid per actio-
nem fit, ens sit necesse est. Actio enim realis est, & ad ter-
minum realem terminatur, qui omnino erit ens positivum.
Si ens, non est malum, sed bonum. E. dicimus 1. *Agens bo-*
num, quat. est bonum non per se, causat malum: 2. *Quando fa-*
ctum est jam ante malum, queritur, unde provenerit, an à ma-
lo, an verò à Bono. Si à malo dixeris factum Malum, iterum
recurrat quæstio, unde sit illud prius malum, & ita ne fiat
processus

processus in infinitum, dicendum erit, quod *primum malum sit à Bono. Ergo ab hoc non efficienter, sed deficienter.* Dum enim deficiebant Angeli & Protoplasta nostri, introducebatur malum, & quidem non per se, sed per accidens ita introductum est malum. Quot verò modis aliàs contingat & fiat malum, alibi dictum est in Spicilegio nostro quæst. illust. philos. disput. 8. quæst. 1. Confer Suarium d. 1.

XLVII. *Distinctiones Mali sunt variae. Variat malum pro variata negatione Boni. Jam tollit Bonum naturale, & dicitur malum naturale. Jam tollit Bonum morale, & dicitur Morale malum.* Et ita porro, ut ordine nunc dicendum venit.

XLIX. Facile autem distinctiones mali & intelliguntur, & investigantur ex opposito ejus, nempe ex doctrinâ Boni. Rectè enim *Arist. 2. Topicor. ait, quot modis dicitur unum oppositorum, totidem quoque dici potest & alterum.* Hinc 1. malum erit vel *Apparens, vel reverà tale.* Hoc sua naturâ est noxium, ut peccata, mendacia, calumniæ &c. *Illud verò in se bonum est, & saltem apparet esse malum.* Sic mala videntur esse adhortationes sâveriores superiorum. Sic pueris frequentare scholam videtur malum. 2. Malum est vel absolute & simpliciter tale, vel respectivè & secundum quid. *Malum absolute dictum est, quod in se tale, hoc est, caret aliquâ perfectione sibi simpliciter, & merè naturaliter debitâ.* Sic mala sunt monstra & vitia omnia. *Malum respectivè dictum est, quod alteri est malum, hoc est, quod connotat repugnantiam aliquam cum alio ente.* Sic ignis dicitur malus aquæ. Et hoc vel per se est noxium alteri, ut abusus Philosophiæ vel per accidens, ut Philosophia vel aliud bonum, cui assignatur malitia per accidens. Est autem notandum de Malo hoc nat. & dicto, quod quidem in illo sit entitas positiva, seu forma, quæ alteri dicitur noxia, nempe quatenus substat privationi: tamen in illa forma, quatenus est mala alteri, id, quod

D

positi-

*positivum est, quasi materiale est, privatio autem quasi forma-
le constituens rationem mali.*

XLIX. *Malum est vel Naturale vel Morale. Illud est pri-
vatio boni naturalis, quod cuiusq. rei $\Phi\upsilon\sigma\iota\varsigma$ debetur, ut claudi-
catio, morbus, monstrum. Sumitur autem hic $\Phi\upsilon\sigma\iota\varsigma$, seu na-
tura, ut dicit non solum essentiam, cuiusq. rei, sed etiam e-
jusdem modum operandi ex solo impetu naturæ, ut omni-
nò determinatæ ad unum. Unde naturale malum reperitur
in rebus irrationalibus, vel in animatis, itemq. se extendit,
& jam ad res Intellectuales, quatenus naturam habent, & bo-
na pertinentia ad integritatem naturæ. Quomodo supra di-
ctum est, quod Bonum naturale sive Physicum sit perfectio
entis, quæ tale est, producta ex iis, quæ requiruntur ad finem
illius entis. Res ergò prout caret istiusmodi bonis, dicitur
mala naturaliter, seu omne id, quod privat rem hisce bonis.
*Malum morale est omne vitium & peccatum, quod depravat
hominem, ejusq. actiones. Ut autem malum naturale expli-
catur in ordine ad $\Phi\theta\iota\varsigma$. Ita Malum Morale sumitur in ordine
ad creaturam rationalem, quat. libera est:* quippe mores consi-
stunt in libera operatione. Sic ergò Malum Morale pro-
priè significat defectum perfectionis in creatura rationali,
vel omne id, quod est disconveniens naturæ rationali, quate-
nus rationalis est.*

L. Tandem quartò *malum est culpa vel pœna. Illud est
 $\alpha\pi\lambda\omicron\varsigma$ malum, nempe Transgressio legis, sed malum pœnæ in-
figitur ob peractum malum culpæ, sive ob culpam contra-
ctam. Rutgerius ita de his malis discurret lib. I. c. 17. Ma-
lum culpa consistit in carentia rectæ rationis, sive sit defectus libe-
ræ actionis, sive sit carentia honestatis vel rectitudinis tali actio-
ni debita, hoc est, sive sit omissio actionis debita, sive sit actio ca-
rens rectitudine sibi debita secundum rectam rationem. Sic o-
mne peccatum & omne vitium est malum culpæ. Malum
verò pœna est privatio boni alicujus contracta ob præcedentem
culpam.*

vulpam, ut morbi, calamitates, pestis, infortunia &c. Plura ibidem recognoscēs, ut & ex part. Metaphys. Dn. Jac. Mart. Nos hac vice theses ita terminamus.

Usus & Abusus Doctrinae de Bono & Mala.

Commodat hæc doctrina multipliciter. 1. *Ostendit primum & radicale fundamentum Amoris & odii.* Cur amor maximè & πῶτος ad semetipsum feratur, in causâ est natura Boni, quia sic habet essentiam sibi convenientem. *Convenientia verò proprii esse subinfert amorem sui.* Hinc quod esse proprium maximè constituit, maximè conservat, aut amplificat, id maximè amatur, maximè appetitur. Hinc est illud vulgare: *Proximus egomet mihi:* Item, charitas ad nos ipsos fluit. Item, *dilige proximum sicut teipsum:* scilicet iste amor ad proximum fundatur in te ipso, primum ergò teipsum diliges: indeq; & proximum. Similiter exinde sequitur odium adversus corruptionem sui. Odio prosequitur Ens quodvis omnia illa, quæ suam propriam essentiam convenientem aut destruere, aut turbare, aut debilitare videntur. Ex quo ipso etiam perspicitur universalissimum fundamentum, cur contraria pugnent, & cur actio feratur in contraria, non in eadem: Quia nimirum quodlibet in se bonum πῶτος se amat, suumq; esse salvum illæsumq; adservare satagit. Imò & amplificare contendit. Ut verò expetit conservationem sui: Sic se tutatur contra repugnantia, ubi opus est, ut ita oboriatur *Mutua Reactio contrariorum.* 2. Quia Bonitas Transcendentalis dicit convenientiam entis sive essentia, non verò de se accidentium: idèd colligitur, quod omne Ens, quod habet essentiam suam propriam, sit transcendentaliter bonum, licet non semper sit bonum quoad accidentia. Quo sensu benedixit *Augustinus lib. 1. de doctrina Christi in quantum sumus boni sumus:*

sumus: puta bonitate entitativâ, non accidentali. Sic etiam dicitur, *substantia hominis est bona*, ubi Doctores Ecclesiæ non intelligunt bonitatem, quæ hominem reddat Deo acceptum, sed saltem naturalem & essentialem. 3. Hinc *distinctiones Boni quantum commodant*? nisi Bonum apparens discernas à Bono vero, in quantos delaberis errores? Nihil dicam, quantam ubiq; utilitatem adferat distinctio illa Boni in Transcendentale, Naturale & Morale, itemq; distinctio Boni in honestum, jucundum, utile: nihil dicam de aliis Boni distinctionibus, cum earum usum quivis sanæ mentis facile perspiciat. Hoc duntaxat nunc dico, quod insigniter *doctrina accuratior de Bono commodet ad Scripturam dextrè explicandam*, quando illa diversimodè utitur Termino Boni. Sic *Gen. 1. Et 1. Timoth. 4. dicitur, quod omnes creature Dei sint bone*. Sed longè aliter docet *Christus Matt. 19. Marc. 10. & Luca 18.* ubi respondet Juveni, *quid vocas me Bonum*, *Nemo bonus est, nisi solus Deus*. Hic sanè videtur, *ἀνολογία* esse in dictis istis Scripturæ. Neq; dextrè solideq; conciliabis illa loca, nisi ex Metaphysicis didiceris distinctiones Boni. Metaphysica fundamentaliter ostendit, quod Bonum sit vel per essentialiam & à se, vel per participationem ab alio. Et illo modo Metaphysici Bonitatem soli Deo tribuunt: Posteriori modo etiam creaturis: *Quando ergo Christus ait: Solus Deus est bonus, loquitur de Bono per essentialiam*. Sed in reliquis dictis fit *sermo de Bono per participationem*: sic enim omnes creature aliquam Bonitatem derivarunt à primo & summo Bono Deo. Hinc & distinguit Creatorem & creaturas. Item eripit nos ex fallaciis Sophistarum. Hinc & Ethica accipit lucem, quando de summo Bono sermonem facere sumit.

Præterea *doctrina de malo removet à Deo omnem malitiam*. Malum enim dicit privationem perfectionis debitæ. Deus verò, quia est per essentialiam bonus, & ita independenter bonus, non potest ab ullo privari sua perfectione. Item, *re-*
moveat

movet à Deo omnem efficientiam mali; dum docet, quod malum per accidens ex defectu agentium ortum traxerit. Deus ergo, quia deficere non potest, nequit etiam causa ullius malitiae censeretur. Qui scit, quomodo bonum possit esse causa mali, aut quomodo Bonum cum malo concurrat, in multis difficultatibus se facilius, quàm ignarus hujus sapientiæ, expedit. Insuper immensum suppeditant utrum distinctiones mali, uti abundè possit ostendi, si opus esset, & si res ipsa non apertè loqueretur. *Recognosce saltem illam distinctionem, quâ malum aliud dicitur culpa, aliud pœne, & id, quod loquor, vel in uno sufficienter perspicies.* Scriptura dicit *Amos. 3. non esse malum in civitate, quod non fecit Dominus.* Cave ô homo, ut intelligas id de malo culpa. Non Deus enim est volens iniquitatem, sed tu es. Igitur attendas, quod illo loco Deus dicatur aut hor pœnarum seu mali pœne, quod omninò longè distat à malo culpa, ut in thesibus est determinatum. Sed de usu hujus rei alibi & alia vice plura dicentur.

Abusus doctrina de Bono & Malo conspicitur in Sophisticis, Hæreticis, Calvinianis, Pontificiis &c. Dum malè partim applicant terminos præsentis materiæ, partim confundunt distinctiones & gradus Boni mali v. Dicimus & credimus hominem obtinere bonitatem naturalem perfectam: Quando autem inde colligunt alii, & hominem esse perfectè bonum moraliter, & ita justum, nugacissimus abusus est. Bonitas enim, de qua Theologi ex sacra Scriptura disputant, qua Deo placeamus, neutiquam est moralis bonitas, neq. in hac continetur, sed plane alia distincta & diversa est. Quod ipsum Pelagiani & Papicola non attendere velint, miserè illam Bonitatem Moralem confuderunt cum Bonitate istâ, (de qua sic loquuntur Theologi) Evangelicâ: Atq. ita de justitia hominis coram Deo enormes commiserunt errores. Rursus abusus est maximus, quando Papicola inferunt: *Bonitas consistit in denominatione Intrinsicâ.* E. Homo nequit dici bonus & justus extrinsecè.

transcendē per imputationem Justitiæ Christi. Scilicet commi-
 scēt Bonitatem Transcendentem & Inherentem cum im-
 putativā. De illa verum est, quod non absolvatur extrinse-
 cā denominatione, cum sit entis proprietas, sed illud non
 statim licet trahere ad quemvis modum denominationis,
 quo aliquid dicitur bonus vel justus, ut alibi fufius probatur.
Error quoq; Manicheorum hic manifestissimus deprehenditur,
cujus causa sanē illa est, quod falso somniabant, malum nul-
lum posse esse à Bono: idq; propterea, quod rursus opina-
bantur malum aequē esse Ens reale, & positivum ac Bonum. In-
 ded scilicet inferebant: *Uti in ordine causarum bonarum tan-*
dem perveniendum est ad ultimam causam aliquam & pri-
mam: Sic etiam in causis malis danda erit suprema quedam
causa mali, quæ erit independens, & ita ex se ens malum, ideoq;
principium primum omnis mali. Qui furor Manicheorum uti
 & Scripturæ & Rationi repugnat, sic ex abusu doctrinæ de
 Malo primum fluxit. Exsecremur ergo tam nefarios abu-
 sus, & usum urgeamus. Et deniq; cum cognoscimus, quod
Malum Bono non contrariè opponetur, sed privativè, etiam Fla-
cianismum cautè evitemus.

A X I O M A T A.

I. *Omne, quod est, in quantum est, bonum est,* August. l. 83.
 quæst. 24. citante Excellentissimo Dn. Jac. Mart. lib. 1. Exerc.
 Metaph. 1. theor. 1. Quandoquidem omne ens bonum, pro-
 pterea, quia ens: ut idem loquitur in prælect. Metaph. pub.
 cap. 9. lib. 1. Intellige verò *bonum entitativum & essentiale.*
 Sic n. ratione suæ essentiaæ propriæ omne quod est, quanto est
 (hoc est, quando non deficit in suo esse proprio) bonum
 est. Sic & *diaboli, in quantum sunt, hoc est, in quantum ha-*
bent esse suum substantiale ad hoc creatum, boni sunt essen-
tialiter. Sic etiam ex hoc axioma dicamus, *de natura bo-*
minis

minis post lapsum, quod sit entitativè bona, ne totum hominem ejusq; essentiam in peccatum conversam esse stolidè nobis imaginemur.

2. *Omne ens bonum τὸ εἶναι, non autem τὸ τέλει.* Scaligeri comment. in 3. Theophrast. de plant. cap. 10. Hoc Scaligeri effatum expressius dicit veritatem præcedentis: ideoq; notabiliter ponit, quod licet, *quoad esse omne ens bonum sit*, non tamen omne ens *gradus Boni* obtinet. Undè *quoad finem*, & *quoad perfectionem secundam carere potest aliquà bonitate*. Potest carere bono Morali, naturali, vel artificiali.

3. *Quod non est bonum, illud ne est quidem.* Tritum hoc est in scholis Metaphysicorum. Loquitur autem 1. *de eo*, quod *neg. quoad materiale, neg. quoad formale, est bonum*. Sic peccata & privationes, licet in se bonitatem non dicant, sunt tamen in bono tanquam in suo materiali. 2. *De Bono essentiali, non accidentali*: Et 3. adhibemus cautelam. *Quod non est bonum, illud ne est quidem positive*, scilicet, ut aliquid ponat in rebus. Interim esse potest negativè, quatenus reverà aliquid removet, quod adesse debet.

4. *Bonitas de se dicit Convenientiam perfectionis.* Prolixè hoc patet è incisis de Bonitate, quæ est affectio Entis, & aliquo modo distinguitur ab Ente per connotationem convenientiæ.

5. *Omne Bonum est communicativum sui*: Et quo præstantius, eo latius sese diffundit. Item, Bonum est Sui ipsius diffusivum. Savanorolla lib. 1. Epist. Phys. concl. 52. ut citat Sagittarius cens. 2. dec. 6. axiom. Metaphys. Sed nota contra Schilling. infalsum illum hominem, qui ex hoc Metaphysicorum dictorio articulum creationis elidi conat, I quod Bonum sit communicativum sui, sed non est necessariò, & hoc vel illo modo. Verum quoddam liberè est communicativum Sui. Et sic Deus ab æterno est bonum communicativum sui, sed liberum, uti fusiùs contra illum Philosophiæ osorem disput.

Dominus.

Dominus Gutkies contempl. Metaph. disput. ult. quest. ultimā.
II. Quod omne Bonum sit communicativū sui, 1. in quantum potest. 2. in quantum materia apta est recipere. 3. In quantum fas est, & decet. 4. *ἡ ἁλῆς*. Nam *ἡ ἁλῆς*, cuiusq; Bonitas, cuique manet propria: usu saltem etiam ad alia defertur. Breviter. *Bonum est communicativum sui, sed modo debito & convenienti*, tum ratione *communicantis*, tum ratione ipsius *Boni*, quod communicatur, tum ratione *subjecti*, cui communicatur.

6. *Quod in se non est bonum, alteri bonum esse nequit: vel nihil est alteri bonum, quod non est in se bonum.* Scilicet, quod quis non habet, nec alteri communicare potest. Unde, quia divitiæ sunt bonis bonæ, merito contra Stoicos istas dicēs in se bonas.

7. *Non omne, quod apparet bonum esse, statim bonum est.* Pronitas enim in nobis est varia ad lapsum, vel ob appetitus vehementiam, vel ob imbecillitatem sensuum, vel ob intellectus corruptelam. Unde fit, ut in vetitum nitamur, sapēq; cupiamus negata. Interim attendatur, quod *deceptio ista non interveniat informali Bonitatis, sed in applicatione Boni ad id, cui non inest.*

8. *Quæ tantum propter finem bona sunt, illa denominatione externā bona dicuntur.* E. g. purgatoria potio bona est non in se, sed propter sanitatem, quando scilicet respicitur utilitas, quam confert ægro, inde ex fine tali denominatur bona. Et hæc ratio esse videtur omnium utilium: Recte *Thomas part. 1. quest. 5. art. 6. ait: Utilia dicuntur, quæ non habent in se, unde desiderantur, sed desiderantur solum, ut sint ductentia alterum, uti sumptio medicine amara.*

9. *Quod per se bonum est, præstantius est illo, quod ex accidente bonum est.* Sic præstat sanitas deambulationi. Hæc enim appetitur propter illam, vel propter aliud.

10. *Cujus*

10. *Cujus usus bonus est, illud ipsum quoque bonum est.* Subaudi usum per se. Fieri enim potest, ut ex accidente aliquid usurpetur in exercitio mali, quod in se bonum est. Ubi probe distinguendum est *inter abutentem, & inter rem, qua ille abutitur.* Abutens malitiosè agere potest, integritate rei nihilominus perdurante.

11. *Omnia bonum appetunt.* Item: Nil nisi bonum appetitur: vel appetitus noster non fertur, nisi in bonum, nec contemptus fertur, nisi in malum. Ulti ex thesibus constare poterit.

12. *In quantum quid deficit in esse, in tantum est malum.* Rectè enim Excell. Dn. Jac. Mart. ait lib. I. Exerc. 17. theor. 6. *Malum, in quantum est malum, non dicit de formali aliquid pertinens ad rationem Entis, sed potius pendentiam ad non-Ens.* Et ita per defectum Entis concipitur malitia.

13. *Mali natura nulla est, sed amissio boni nomen mali accipit.* August. lib. II. de civit. Dei cap. 9. ut citat Excellentiss. Dn. Jac. Mart. Exerc. 17. Scilicet est privatio boni, ut notum est editis.

14. *Omne malum est in bono: vel, non est malum, quod non sit in bono.* Ita constat ex thesibus.

15. *Malum non est nisi à causa secunda, & particulari. Scilicet causa prima non potest deficere.* E. neq; causa mali esse poterit, cum omne malum ob defectum agentis contingat.

16. *Defectus in re consequitur ex defectu in causa.* Scilicet, non per efficientiam, sed per nudam quandam consecutionem. Ita, ut quod erat in efficiente, postea quoq; desit in effectu.

Q U Æ S T I O N E S.

I.

Materia prima unde habeat suam bonitatem?

Refert *Fonseca lib. 4. Metaph. c. 2. quest. 7. sect. 6.* quosdam statuere, materiæ bonitatem tantum esse à formâ. Sed hoc rectè rejicitur, cum omne Ens intrinsecè sit bonum ratione propriæ essentia. Ergo dicamus, quod *materia prima bonitatem habeat ab actu Entitativo*, per quem ut ponitur extra nihil: Ita quoq; collocatur in ordine bonorum, quamvis non dissiteamur, prout innumquodq; est: Ita quoq; bonum esse, unde gradus etiam inter bona lubenter concedimus.

I I.

An danda sit mali causa?

Ex thesibus hoc *Summa* constat, nunc saltem audiamus *Thomam part. 2. quest. 75. art. 1.* qui affirmativè respondet. Ita tamen, ut statuat, *peccatum esse actum quandam inordinatum: Ex parte ergo actus habebit causam per se. Ex parte verò inordinationis causam habet, ut negatio, aut privatio.* Negationis autem causâ potest esse, 1. *Defectus causæ affirmationis.* 2. *affirmatio ipsa, sed ex accidente.* Igitur voluntas carens directione regulâ rationis, & legis divinæ intendens aliquid bonum commutabile, causat quidem actum peccati per se: sed inordinationem actus per accidens, & præter intentionem. Nam provenit defectus ordinis in actu ex defectu directionis in voluntate.

S O L I D E O G L O R I A !

Litera-

Literatissimo Dn. Respondenti.

Dum per Pierios quoq. vis clarescere colles,
Et Gazas animi pandere, Amice, tuas,
Ac SOPHIES altam TRANSNATURALIS abyssum
Rursum scrutari, Delitium Sophia!
Conscendes sacri celsissima culmina montis
Divitiasq. Sophum non sine laude feres.
Atq. simul poteris cæcos referare recessus,
Sicq. decus geminum conciliare tibi.

Conterraneo meo suavissimo:

deproperabam.

M. DANIEL TIESENBACHER,
Znoyma Moravus.

Dum gaudent alii sese committere ponto,
Ut sibi divitias agglomerare queant:
Te juvat econtra clariis incumbere Musis
Et studiis lectas, quærere mentis opes.
O felix ceptum! quid enim felicius esset
Nomina quam studiis docta parare suis?
Hic Euruseusq. Notusq. ruunt, ruit Africus horrens,
Flatibus atq. facit difficiles aditus.
Aspera dicta licet: non te MÜLLERE retardant,
Quo minus hoc ingens ingrediaris iter.

*Si Labyrinthus inest, si quis delabitur intus,
Non Labyrinthus erit, sed labor intus erit.
Iporro felix, quo te trahit entheus ardor,
Fallor? an hinc fertum, Pallade dante feres?*

ΦιλοΦιλίας εἰρενα ἐχέδιαζε

BALTHASAR BALDUINUS,
Dresdensis Misnicus.

F I N I S.

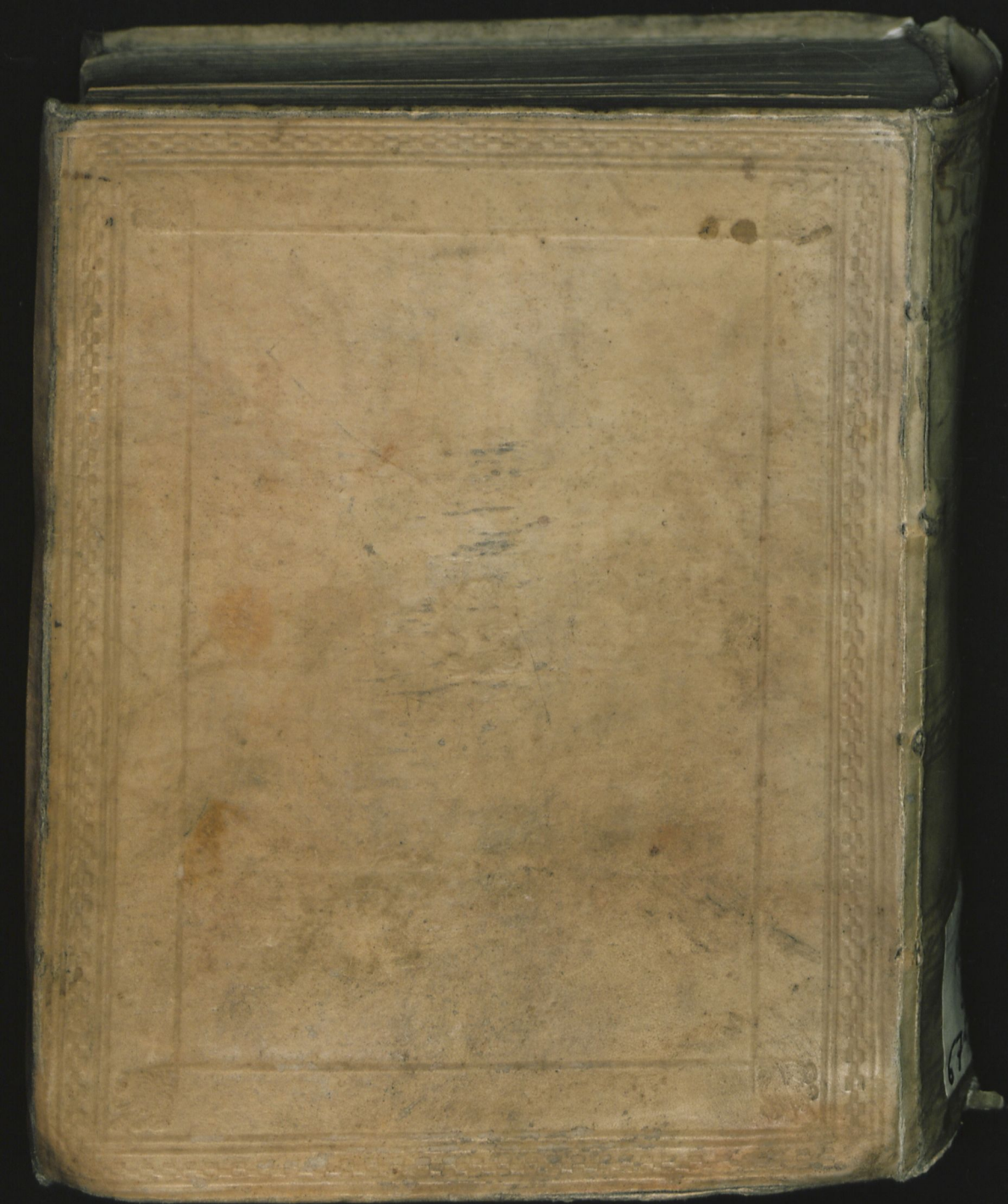

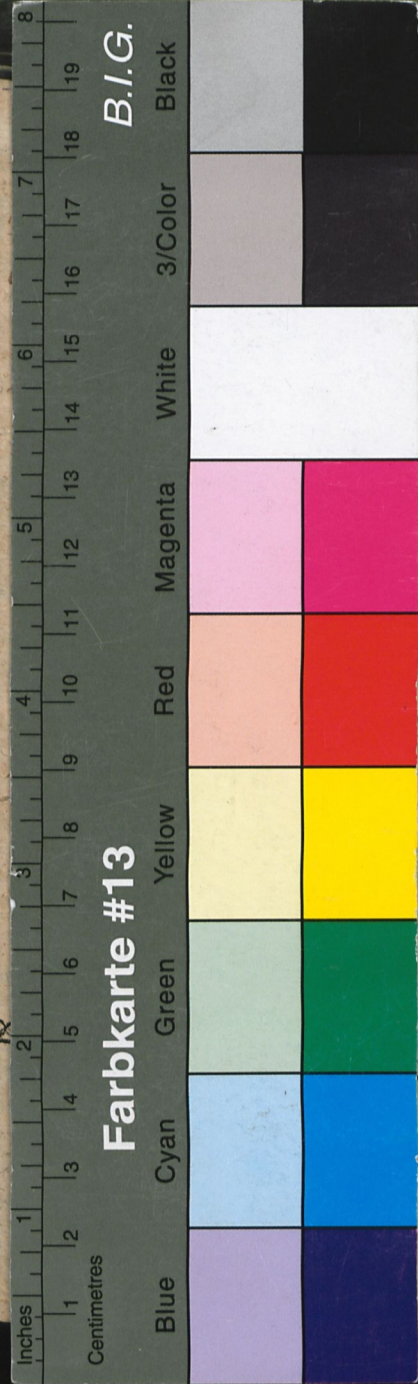
AB: 67 $\frac{5}{c, 10}$

ULB Halle
003 357 104

3

IONUM
ICARUM
V A,
N O
O,
ovâ dirigente
DIO
SCHARFII
Saxonis,
COREA
net & defendet
IUS, Ravensti-
nus.
horis matutinis
minore.
R G Æ
STIANI THAM,
pogr.
XXIII.